

PAPER DETAILS

TITLE: ÇOCUKLUK YASANTILARI VE SALDIRGANLIK: YETERSİZLIK HISSİNİN ARACI ROLÜ

AUTHORS: Nisanur Yıldızeli,Nisa Nur Ünal,Meryem Berrin Bulut

PAGES: 97-115

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3238886>

ÇOCUKLUK YAŞANTILARI VE SALDIRGANLIK: YETERSİZLİK HİSSİNİN ARACI ROLÜ

 Nisanur YILDIZELİ* Nisa Nur ÜNAL** Meryem Berrin BULUT***

ÖZET

Saldırganlık, diğerlerine zarar verme amacıyla yapılan davranışlardır. 2-11 yaş aralığında bireyin deneyimleri çocukluk yaşantıları olarak ifade edilebilir. Yetersizlik duygusu ise bireyin kendini diğerlerinden eksik olarak gördüğü benlik algısıdır. Çalışmada, çocukluk yaşantılarının saldırganlık davranışı üzerindeki etkisinde yetersizlik duygusunun aracı rolü incelenmiş ve aynı zamanda çalışmanın değişkenlerinin katılımcıların bazı demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Bu kapsamda araştırmaya yaş aralığı 18-68 olan, 190 kadın (% 65,3) ve 101 erkek (% 34,7) gönüllü katılmıştır. Veriler Çocukluk Yaşantıları Ölçeği, Yetersizlik Duygusu Ölçeği ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğiyle toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde nicel analiz teknikleri kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda yetersizlik duygusu ile saldırganlık ve çocukluk yaşantıları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bağımsız gruplar t-testi sonucunda yetersizlik duygusu ve saldırganlığın katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Çocukluk yaşantısının alt boyutlarından olan okul yaşantısı ile saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun aracı rol oynadığı görülmektedir. Elde edilen bulgular ilgili literatür temelinde tartışılmıştır. Akademisyenlere ve alan çalışanlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: yetersizlik duygusu, yetersizlik, saldırganlık, çocukluk yaşantıları, okul yaşantısı

Childhood Experiences and Aggression: The Mediating Role of Sense of Inadequacy

ABSTRACT

Aggression includes behaviors that are done with the intention of harming others. The experiences of individuals between the ages of 2-11 can be expressed as childhood experiences. The sense of inadequacy is the sense of self that an individual sees as insufficient from others. This study aimed to investigate whether the feeling of inadequacy has a mediating role in the relationship between childhood experiences and aggressive behavior and also to examine whether the variables of the study differ according to some demographic characteristics. In this context, 291 volunteers, 190 women and 101 men. Data were collected with the Childhood Experiences Scale, Feeling of Inadequacy Scale, and Buss-Perry Aggression Scale. Quantitative analysis techniques were used. Significant relationships were found between feelings of inadequacy, aggression, and childhood experiences. Independent groups t-test findings showed that the sense of inadequacy and aggression differed significantly depending on the educational status. The mediation analysis showed that feelings of inadequacy played a mediating role in the relationship between school experiences and aggression. Findings were discussed on the basis of the relevant literature and suggestions were made to both academicians and field workers.

Key Words: feeling of inadequacy, inadequacy, aggression, childhood experiences, school experiences

* Psikolog, Sivas / TÜRKİYE, yildizelinisanur@gmail.com

** Psikolog, Amasya / TÜRKİYE, nisafhnm05@gmail.com

*** Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Adana / TÜRKİYE, tekemeryemberrin@gmail.com

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Yıldızeli, N., Ünal, N. N., Bulut, M. B. (2024). Çocukluk yaşantıları ve saldırganlık: Yetersizlik hissinin aracı rolü. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(46), 97-115. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1321535>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 1 Temmuz / July 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 23 Eylül / September 2023

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, yaşamında çeşitli problemlerle karşılaşabilmektedir. Sağlıklı bir çocukluk yaşamında güdüleyici bir faktör olan yetersizlik duygusu (Adler, 2009), çocukluk yaşamında fiziksel yetersizlik, olumsuz ebeveyn davranışları gibi nedenlerden dolayı tehlikeli hâle gelebilmektedir (Adler, 1927'den akt. Çimşir & Akdoğan, 2019). Tehlikeli hâle gelen bu durum, yaşamın ilerleyen dönemlerinde saldırgan davranışlara dönüşebilmektedir. Bu bağlamda, çocukluk yaşantıları ile saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun rolünü incelemek; demografik özelliklere göre çalışmanın değişkenlerinin farklılaşp farklılaşmadığını ele almak bu çalışmanın amaçlarıdır.

Saldırganlık

Saldırganlık, insanlık tarihi kadar eski bir davranış biçimidir. Arkadaşlarla diğerlerinin arkasından yapılan dedikodulardan cinayet, savaş ve terör eylemlerine kadar insanoğlu diğerlerine bir şekilde zarar vermenin çeşitli yollarını bulmuştur. İnsan ve hayvana özgü olan saldırgan davranış, cansız varlıklardan milyonlara zarar verecek kadar çeşitli şekillerde meydana gelebilmektedir (Kiraz, 2015; Köksal, 1991). Alan yazın incelendiğinde saldırganlığın farklı tanımlarına ulaşmak mümkündür. Örneğin saldırganlık Berkowitz'e (1989) göre kişinin etrafındaki bireylere ve objelere fiziki veya psikolojik olarak zarar verme amacı ile yapılan davranışlar; Yıldız'a (2004) göre ise canlı veya cansız herhangi bir varlığın bütünlüğüne ve güven duygusuna zarar verme olarak tanımlanmaktadır.

Saldırganlığın oldukça kararlı bir davranış biçimi olduğu belirtilebilir (Eron & Huesmann, 1990'dan akt. Ballard vd., 2004). Örneğin 22 yılı kapsayan boylamsal bir çalışmada, ilk aşamada 8 yaşında olan katılımcılardan toplanan veriler ile 22 yılın ardından aynı katılımcılardan toplanan veriler karşılaştırılmıştır. 8 yaşında saldırgan özellik gösteren katılımcıların 30 yaşına geldiklerinde de bu özelliği gösterdikleri tespit edilmiştir (Huesmann vd., 1984). Pek çok araştırma sonucu, bu bulguyu destekler niteliktedir (ör. Koko & Pulkkinen, 2005; Koko vd., 2009). Erken dönemde gösterilen saldırgan davranışların sonraki dönemlerde gösterilecek daha ciddi saldırgan davranışların ve birçok antisosyal davranışın işaretçisi olduğu görülmektedir. Bireylerin saldırgan eylemleri biyolojik, içgüdüsel, bilişsel, kültürel ve çevresel gibi farklı yönlerden ele alınabilmektedir (Karslı, 2020). Bu kapsamda saldırganlığı aile, okul, madde bağımlılığı, kitle iletişim araçları ve sosyal medya, kalıtım ve kişilik, çevresel nedenler, sosyal ilişkiler ve cinsiyet gibi faktörlerin etkilediği belirtilebilir (Taner Derman, 2011). Verilen bilgiler göstermektedir ki saldırgan davranışlar oldukça kompleks bir yapıya sahiptir. Nedenleri pek çok açıdan ele alınabileceği gibi küçük yaşlarda başlayan saldırgan davranışlar istikrarlı bir şekilde yetişkinliğe de taşınabilmektedir.

Ebeveynlerin sorunlarla baş etme yöntemlerini çocuklar model almaktadırlar. Sorun çözerken kavga ve şiddete başvuran ebeveynlerin çocukları, sorunlar karşısında benzer şekilde davranabilmektedirler. Diğer yandan okul yaşamında yeterli ilgiyi görememek ve problemler karşısında çözüm üretememek, sosyal ilişkilerin ve akran ilişkilerinin zayıf olması, şiddete veya zorbalığa uğramak (Nesadale & Lambert, 2007; Ögel vd., 2005), kıskançlık, yetersiz sosyal ortam ve okul başarısındaki düşüklük saldırgan davranışlara neden olabilmektedir. Çocuk, okul yaşamına başladığında okul yaşamındaki deneyimlerini ailesinden öğrendikleri ile birleştirir ve bu şekilde saldırgan davranışı içselleştirilebilir.

Yukarıda da değinildiği üzere saldırganlık, yaşamın erken dönemlerinde olumsuz yaşam olayları ve ebeveyn tutumları çerçevesinde öğrenilmektedir. Bu nedenle, saldırganlık davranışını incelemede çocukluk yaşamındaki deneyimlerin büyük öneme sahip olduğu belirtilebilir.

Çocukluk Yaşantıları

İnsanın döllemeden ölüme kadar olan yaşamı gelişim psikologları tarafından birbirini izleyen sekiz döneme ayrılmıştır. 2-11 yaş aralığının genel adı “çocukluk” dönemidir (Santrock, 2020). Bu dönemde bireyler yeterliliklerini artırırlar, okula hazırlık yaparlar, okula başlarlar, toplumsallaşırlar ve birçok akademik bilgi ve beceri edinirler (Santrock, 2020).

Manap (2015) çalışmasında çocukluk yaşantılarını üç faktör altında toplamıştır. Bunlar: aile yaşantısı, okul yaşantısı ve kişisel sosyal yaşantıdır. *Aile*, bireyin doğumundan itibaren başta çocukluğu olmak üzere tüm yaşantısını etkileyen önemli bir bütündür (Çelikkaleli, 2009; Kaymak Özmen, 2004). Anne-babanın çocuklarına verdikleri duygusal tepkiler, onlara karşı davranışları; çocukların yaşamı boyunca hissedecekleri duyguları ve bu duyguları davranışa dökme şekillerini etkileyebilir (Goleman, 1996; Kaymak Özmen, 2004; Manap, 2015). Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması, şiddet ve istismardan (fiziksel, duygusal ve cinsel) uzak bir çocukluk geçirmesi, anne-babanın ilgi ve şefkat göstererek çocuğun duygusal ihtiyaçlarını karşılaması olumlu aile yaşantısı belirtilerindendir. Sayılan bu belirtiler bakımından eksiklik olması ise olumsuz çocukluk yaşantılarına işaret etmektedir. Bu durum ise duygu ve davranış sorunlarının yordayıcısı olabilmektedir (Gibb vd., 2012; Harland vd., 2002; Rutter & Quinton, 1984; Singer vd., 1984).

Çoğu bireyin yaşamının büyük bir kısmının *okulda* geçtiği düşünüldüğünde okulun kişilerin yaşamı üzerindeki etkisi oldukça önemli görünmektedir. Okula karşı hissedilen duygular; öğretmen ve okul idaresi ile olan iletişim, okulun fiziki ve sosyal özellikleri okul yaşamının önemli parçalarıdır (Yıldız vd., 2021). Destekleyici ve ilgili bir öğretmen, fiziki ve sosyal çevresi güvenli bir okul, çocuğun okul yaşamında oldukça olumlu bir etkiye sahip olabilmektedir. Bununla birlikte, okulda zorbalığa uğrayan, dışlayıcı okul cezalarına maruz kalan çocuklar yetişkinlikte duygusal ve davranışsal sorunlar yaşayabilmektedir (Lund vd., 2009; Wolf & Kupchik, 2017).

Çocukluk döneminde çocukların arkadaşları ile daha fazla vakit geçirdikleri bilindiğinden *kişisel sosyal* yaşantılarını da arkadaşları ve birlikte oynadıkları oyunları oluşturmaktadır (Santrock, 2020). Akran ilişkileri çocukların zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimini önemli derecede etkilemektedir. İyi arkadaşlıklar, problem çözme ve kaliteli ilişkiler edinme becerilerinin gelişmesine destek olmaktadır (Beyazkürk vd., 2007). Diğer yandan akranları tarafından reddedilen, arkadaşlık ilişkilerine sahip olmayan çocukların psikolojik zorluklar ve davranış problemleri yaşama olasılığı bulunmaktadır (Kupersmidt & Coie, 1990; Sakyi vd., 2015).

Örneklem grubunu bilim insanlarının oluşturduğu bir çalışmada bilim insanları, çocukluklarını başarılı iletişim kurdukları ve hoşça vakit geçirdikleri kalabalık arkadaş grupları; öğretmenlerini, derslerini ve okullarını sevdikleri özgür bir dönem olarak tanımlamışlardır (Zengin, 2018). Bu da bize olumlu geçen çocukluk döneminin bireylerin yetişkinlikteki yaşamını önemli derecede etkileyebileceğini göstermektedir. Sıkıntılı ve kötü geçirilen bir çocukluk dönemi; ruhsal bozuklukların, antisosyal davranışların, madde kullanımının ve zayıf zihinsel becerilerin nedeni olabilmektedir (Anda vd., 2002; Chapman vd., 2004; Örsel vd., 2011; Schilling vd., 2007; Zulliger, 1996). Verilen bilgiler ışığında çocukluk döneminde pek çok alanda yaşanan olumsuzlukların ya da olumlu olayların yetişkinlikte sergilenen davranışlarda payı olabilmektedir. Kısacası, bireylerin psikolojik ve davranışsal bozukluklarının temelini çocukluk dönemi yaşantılarının oluşturduğu belirtilebilir.

Yetersizlik Duygusu

Her bireyde bulunabilen yetersizlik duygusu zayıflık, anormallik ya da patolojik bir durum değildir (Adler, 1985). Aksine, yaşam hedeflerinin belirlenmesi ve şekillenmesinde önemli bir role sahiptir (Adler, 1957; Bahtiyar, 2019). Ancak Adler'e (2009b) göre yetersizlik duygusu normalden fazla, yoğun ve uzun zamanlı yaşandığında; bireyi diğerlerine karşı üstün gelmeye yönelttiğinde anormal ve engelleyici olabilmektedir. Böyle bir durumda kişi yetersizlik duygusunu saklama uğraşı içerisine girmektedir (Adler, 2008). Bundan dolayı, kişi enerjisini bu çabaya yöneltir ve zihin bu duyguyu gizlemeyi sağlayacak ayrıntıları aramaya çalışır. Yetersizlik duygusunun şiddetli yaşandığı durumlarda ve üstünlük sağlama durumlarında farklı psikolojik belirtiler ile dışarı yansıtıldığı belirtilebilir (Akdoğan & Ceyhan, 2014a). Bu bağlamda öfke, suçluluk hissetme, yaşama karşı güçsüz hissetme, ikili ilişkilerde doyumsuzluk yaşama, öz güven ve öz saygıyı yadsıma gibi çeşitli şekillerde yetersizlik duygusu dışı vurulabilmektedir (Adler, 2008; Mosak, 1989; Sweeney, 1989).

Adler (2009a, 2009b), bireyin dünyaya yetersizlik duygusuyla geldiğini savunur ve yetersizlik duygusunun çocuklukta yaşanan üç olayla şekillendiğini belirtir: *Yetersiz organ* ile dünyaya gelmek, çocuklarda doğrudan yetersizlik duygusuna neden olmamaktadır. Aile ve çevrenin çocukta organ yetersizliğine verdikleri tepkiler ve davranış biçimleri çocukta yetersizlik duygusuna neden olabilmektedir. *Şımartılan* çocukların ebeveynleri, çocuklarının hiçbir şekilde sorumluluk almalarına izin vermemektedirler. Bu çocuklar, sürekli alıcı ve ilgi odağı olmaya alıştırlar; ilgi odağı olmadıklarında yalnız hissederler; çaba harcamadan her istediklerine ulaşırlar. Bu durum, çocuğun deneyim sahibi olmasını engellediği için bu çocuklar zamanla kendi başarılarına herhangi bir şey yapamayan bireyler hâline gelirler. Sonuç olarak, kendisini yetersiz hisseden bireyler yetişmiş olmaktadır. *İhmal* edilen çocuklar bakım verenleri tarafından göz ardı edildikleri için kimse tarafından sevilmeye layık olmadıkları, beceriksiz oldukları, itici, çirkin ve yetersiz olduklarına inanırlar. Kendilerini sürekli küçümseme hâlinde dirler.

Kısacası Adler (2004), yetersizlik duygusunun kaynağını çocukluk dönemindeki deneyimlere dayandırmış ve yetersizlik duygusunun üstesinden gelemeyen bireylerin yıkıcı davranışlar gösterebileceğini vurgulamıştır (akt. Mosak, 2011).

Mevcut Çalışma

Yetişkinlerin olduğu bir yerde dünyaya gelen her çocuk kendisini küçük, eksik ve yetersiz görmektedir (Adler, 2012). Deneyimlenen yetersizlik duygusu sağlıklı bir şekilde telafi edilemediğinde, taşkınlığa, üstünlük sağlamaya (Kızıлтаş, 2017) ve öfkeye (Adler, 2012) sebep olabilmektedir.

Yetersizlik duygusunun üstesinden gelinemediği durumlarda bireyler yıkıcı davranışlar sergileyebilirler. Ayrıca çocuklukta yaşanan çoğu olay ve travmanın birey farkında olmasa bile yetişkinlikteki çoğu davranışın sebebi olduğu bilinmektedir. Bireyler yetersizlik duygusundan kurtulmak için çabalarlar. Bu çabaların sonucu başarısız olduğunda birey kendisi ve diğer insanlarla bir çatışma içerisine girebilmektedir. Bu çalışmada yetersizlik duygusunun kaynağının çocukluk yaşantıları olduğu ve bu duygunun da saldırgan davranışa etki ettiği düşünülmektedir.

Kızıлтаş (2017) üniversite öğrencilerinin saldırganlık ve yetersizlik duyguları arasında pozitif bir ilişki raporlamıştır. Okulun fiziki ve sosyal yetersizlikleri, personel ve öğretmenlerin öğrencilere karşı olumsuz tutumu ile saldırganlık arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Miller, 1994). Bunlara ek olarak, arkadaşları ile ilişkilerinde başarısız olan çocuklar saldırgan davranışları başarılı arkadaşlık ilişkileri olan çocuklardan daha fazla göstermektedirler (Öztürk, 2008). Ayrıca çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının saldırganlığa

neden olabildiğini gösteren çalışmalar (ör. Algül vd., 2009) da mevcuttur. Bu çalışmanın amacı ise 18 yaş ve üstü bireylerde çocukluk yaşantılarının saldırganlık davranışı üzerindeki etkisinde yetersizlik duygusunun bir rolünün olup olmadığının araştırılmasıdır. Bu kapsamda çalışmanın ilk hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur:

H1: Çocukluk yaşantıları ve saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun aracı bir rolü bulunmaktadır.

Alan yazın taramasında saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalarda erkeklerin kızlara göre daha fazla saldırganlık gösterdikleri saptanmıştır (Buss & Perry, 1992; Çetinkaya Yıldız & Sümer, 2010; Karataş, 2008; Uzbaş & Topçu, 2010). Saldırganlığın eğitim değişkeni üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalarda (bk. Uzbaş & Topçu, 2010; Vuoksimaa vd., 2021) saldırganlık ve akademik başarı arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Saldırganlık ve yetersizlik duygusunu birlikte inceleyen bir çalışmada, yetersizlik duygusu yaşayan erkeklerin daha saldırgan davranışlar sergiledikleri raporlanmıştır (Damon, 2003). Alan yazında çocukluk yaşantılarını doğrudan inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Tektaş (2021) çalışmasında çocukluk çağı travma puanı arttıkça şiddete yönelik tutum, şiddet eğilimi ve saldırganlık davranışlarının da arttığını saptamıştır. Bu çalışmada demografik değişkenlere göre çalışmanın değişkenlerinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı da ele alınmıştır.

H2: Cinsiyete göre çalışmanın değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

H3: Eğitim durumuna göre çalışmanın değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

Çocukluk yaşantılarının pek çok değişkenle olan ilişkisi, olumsuz çocukluk yaşantıları ekseninde ele alınmıştır (ör. Sofuoğlu vd., 2014; Gündüz & Gündoğmuş, 2019). Olumsuz çocukluk yaşantıları ile ilgili ölçek sorularının büyük bir bölümü ise aile yaşantısı ile ilgili problemleri içermekte; okul ve arkadaşlarla olan ilişkilere ise değinilmemektedir (ör. Gündüz vd., 2018). Çalışmamızda çocuklukta; aile, okul ve kişisel/sosyal yaşantı incelenmiş olup literatürdeki boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca sadece olumsuz çocukluk yaşantılarını içeren ölçek soruları yerine daha genel ve nötr soruları içeren ölçek soruları tercih edilerek yanlı hatırlamanın önüne geçilmeye çalışılmış ve literatüre farklı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Önceki çalışmalar, sadece çocukluk yaşantısı ve saldırganlık arasındaki ilişkiye odaklanmış (ör. Kulakçı Altınbaş vd., 2016); bu ikisi arasındaki aracı değişkenlerin ele alındığı herhangi bir çalışmaya ise rastlanamamıştır. Çocukluk yaşantıları ve saldırganlık değişkenlerinin ayrı ayrı yetersizlik duygusu ile ilişkisi birçok çalışmada belgelendiğinden bu çalışmada iki değişken arasında yetersizlik duygusunun aracı rolünü incelenmiştir. Önceki çalışmalar (ör. Kızıltaş, 2016), sadece saldırganlık ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Yapılan aracılık analizinde çocukluk yaşantıları üç boyut altında incelenmiş, böylece yetişkinlikteki saldırganlık ve yetersizlik arasındaki ilişkide çocukluk yaşantısındaki hangi alanın payı olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bireylerin ve uzmanların yetersizlik duygusunun sebep olduğu saldırganlıkla mücadelede bu duygunun kaynağının çocukluk yaşantıları olduğunu bilmeleri ve buna göre müdahale programları planlamaları açısından bu çalışma önemli görülmektedir. Çocukluk döneminde gerekli önlemlerin alınması, çocukların yaşadıkları, ileride yetersizlik duygusu ve saldırganlığa neden olabilecek sorunlar için eğitimlerin ve görüşmelerin yapılması, ailelerin bilgilendirilmesinde bu çalışmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Alan yazın tarandığında yetersizlik duygusu ve saldırganlık arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara rastlanırken çocukluk yaşantıları, yetersizlik duygusu ve saldırganlığın birlikte incelendiği herhangi bir

çalışmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın alandaki önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Bu çalışmanın evreni 18 yaş ve üstü bireyler olarak belirlenmiştir. Örneklem ise kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleriyle oluşturulan 18 yaş ve üstü bireyleri kapsamaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturmak amacıyla Türkiye sınırları içinde ikamet eden bireylere ulaşılmıştır. Ölçekler 300 kişiye ulaştırılmıştır. 4 kişi 18 yaş altı olduğu için, 5 kişi ölçeği tam doldurmadığı için toplamda 9 kişi analize dâhil edilmemiştir. Analizler, 291 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan 291 kişinin 101'i erkek (% 34,7) ve 190'ı kadın (% 65,3) katılımcıdır. Katılımcıların yaş aralığı 18-68, yaş ortalaması 27,29 ve yaşa bağlı standart sapma değeri 10,97'dir. Erkek katılımcıların yaş ortalaması 32,25 (ss=14,16, yaş aralığı 18-68); kadın katılımcıların yaş ortalaması 24,65'tir (ss=7,65, yaş aralığı 18-53). Katılımcıların eğitim durumları 128 (% 44) lise ve altı eğitim düzeyi ve 163 (% 56) üniversite ve üstü eğitim düzeyidir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan ölçekler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Ölçekler

Ölçekler	Geliştiren-Uyarlayan	Alt Boyutlar ve Örnek Ölçek Maddeleri	* α	α
<i>Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ)</i>	Manap (2015)	Aile yaşantıları: “Çocukken ailem bana içten ve samimi davranırdı.”	,95	,82
		Okul yaşantıları: “Çocukken okula gitmeyi severdim.”	,82	,77
		Kişisel-sosyal yaşantıları: “Çocukken yeterince arkadaşım vardı.”	,88	,70
<i>Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)</i>	Buss ve Perry (1992) Demirtaş Madran (2012)	“Birisi bana sataşırsa kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim.”	,90	,85
<i>Yetersizlik Duygusu Ölçeği (YDÖ)</i>	Akdoğan & Ceyhan (2014b)	“İnsanlara sıkıcı geldiğimi düşünürüm”.	,86	,86
<i>Demografik Bilgi Formu</i>	Cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi			

Not: * α = Mevcut çalışmada elde edilen Cronbach Alfa değeri/ α =Ölçeği uyarlayan

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ): Ergen ve yetişkinlerin çocukluk yaşantılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 12 madde 3 alt boyuttan (aile yaşantısı, okul yaşantısı ve kişisel-sosyal yaşantı) oluşmaktadır. Her alt boyut 4 madde içermektedir. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre “Her zaman (1)”, “Sık sık (2)”, “Bazen (3)”, “Nadiren (4)” ve “Hiçbir zaman (5)” olarak değerlendirilmiştir. Her alt boyut için toplam puan en düşük 4 en yüksek 20'dir. Ölçekten yüksek puan alınması olumsuz çocukluk yaşantısının yüksek olduğunu göstermektedir.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ): Saldırganlık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 29 madde 4 alt boyuttan (fiziksel saldırganlık, düşmanlık, öfke ve sözel saldırganlık) oluşmaktadır. Ölçek maddeleri için 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre “Kesinlikle Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” olarak değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük

puan 29, en yüksek puan ise 145'tir. Ölçekten alınan yüksek puan saldırganlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Not: Çalışmamızda ölçek uygulama aşamasında Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin orijinalinden farklı olarak; "Kesinlikle Katılıyorum (1)", "Katılıyorum (2)", "Kararsızım (3)", "Katılmıyorum (4)" ve "Kesinlikle Katılmıyorum (5)" şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Bu nedenle çalışmamızda ölçekten alınan yüksek puan saldırganlık düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Yetersizlik Duygusu Ölçeği (YDÖ): Üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygularını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek 20 madde 3 alt boyuttan (cesaretin kırılması, kendi değerini yadsıma ve yararsız üstünlük çabası) oluşmaktadır. Ölçek maddeleri için 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre "Her zaman (1)", "Sık sık (2)", "Bazen (3)", "Nadiren (4)", "Hiçbir zaman (5)" şeklindedir. Ölçekten alınacak en düşük puan 20 ve en yüksek puan 100'dür. Ölçekten alınan yüksek puan düşük yetersizlik, düşük puan ise yüksek yetersizliği göstermektedir.

Demografik Bilgi Formu: Bu form katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gibi değişkenler bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Çalışmada nicel analiz teknikleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel ve çıkarımsal istatistikler kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ve ölçeklere ilişkin betimsel verilerin analizinde ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır.

Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkilere ve farklara ilişkin çıkarımsal analizlerde korelasyon analizi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Aracılık analizi için Hayes Process Macro (v 3.1) modelinden faydalanılmıştır. Hayes ve Preacher (2013) tarafından geliştirilen yazılım ile bootstrapping yöntemi kullanılmıştır. Çalışma verilerinin analizinde SPSS 25'ten yararlanılmıştır. Analiz öncesinde, verilerin parametrik test varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak normallik varsayımını incelemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerin -3 ile +3 arasında olması veri setinin normal dağıldığını göstermektedir (Trochim & Donnelly, 2006). Çalışmanın veri setinde bu değerler -2 ile +2 arasında değişmektedir. Uç değer analizi yapılmış ve bu veri setinde uç değer tespit edilememiştir. Varyansların homojenliğini incelemek amacıyla Levene'nin testi uygulanmıştır. Bu test sonucunda $p > 0,05$ olduğu için varyansların homojen olduğu saptanmıştır.

Pearson korelasyon analizi aracılığıyla değişkenlerin birbiriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Bağımsız gruplar t-testi ile değişkenlerin cinsiyete ve eğitim durumuna göre farklılıkları incelenmiştir. Son olarak, aracılık analizi ile çocukluk yaşantıları ve saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun rolü ele alınmıştır.

İşlem

Çalışma için gerekli etik kurul izinleri (sayı:E60263016-050.0604-91677) alınmıştır. Çalışmanın verileri "Google Forms" aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında online platformlar (WhatsApp, Instagram gibi) kullanılmıştır. "Google Forms" ile iletilen ölçeklerin tahmini cevaplanma süresi 15 dakikadır. Ölçekleri her katılımcı bireysel olarak cevaplandırmıştır. Verilerin gizli olarak kalacağı ve tamamen bilimsel çalışma amaçlı kullanılacağı belirtilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılar bilgilendirilmiş ve çalışmanın herhangi bir anında çalışmadan çekilebilecekleri hatırlatılmıştır.

Bulgular

Araştırmada kullanılan tüm değişkenler için hesaplanan betimsel istatistikler ve Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Pearson Korelasyon Analizi

Değişkenler	N	X	SS	1	2	3a	3b	3c
1. Yetersizlik Duygusu	291	2,71	,60	1	,42*	-,34*	-,31*	-,45*
2. Saldırganlık	291	2,83	,60		1	-,20*	-,28*	-,20*
3. Çocukluk Yaşantıları								
3a. Aile Yaşantısı	291	4,03	1,04			1	,14*	,47*
3b. Okul Yaşantısı	291	3,83	,94				1	,24*
3c. Kişisel / Sosyal Yaşantı	291	4,16	,84					1

Not. * $p < 0.05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi yetersizlik duygusu ile saldırganlık arasında pozitif yönde ($r = ,42, p < 0,05$); aile yaşantısı ($r = -,34, p < 0,05$), okul yaşantısı ($r = -,31, p < 0,05$) ve kişisel/sosyal yaşantı ($r = -,45, p < 0,05$) arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saldırganlık ile aile yaşantısı ($r = -,20, p < 0,05$), okul yaşantısı ($r = -,28, p < 0,05$) ve kişisel/sosyal yaşantı ($r = -,20, p < 0,05$) arasında ise negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Çalışmanın değişkenlerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elde edilen verilerde eğitim durumu “lise ve altı eğitim” ve “üniversite ve üstü” eğitim şeklinde gruplandırılmıştır. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip olan bireyler ile üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olan bireylerin çalışmanın değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir (bkz. Tablo 3).

Tablo 3: Bağımsız Gruplar t-Testi

Değişkenler	Eğitim	N	X	SS	t	p
Yetersizlik Duygusu	Lise ve üstü eğitim	128	2,79	,57	2,02	,043
	Üniversite ve üstü eğitim	163	2,64	,61		
Saldırganlık	Lise ve üstü eğitim	128	2,99	,61	4,18	,000
	Üniversite ve üstü eğitim	163	2,70	,55		
Çocukluk Yaşantıları						
Aile Yaşantısı	Lise ve üstü eğitim	128	4,04	1,08	,186	,852
	Üniversite ve üstü eğitim	163	4,02	1,02		
Okul Yaşantısı	Lise ve üstü eğitim	128	3,71	,96	-1,89	,059
	Üniversite ve üstü eğitim	163	3,92	,91		
Kişisel/Sosyal Yaşantı	Lise ve üstü eğitim	128	4,10	,87	-1,06	,286
	Üniversite ve üstü eğitim	163	4,21	,81		

Tablo 3 incelendiğinde yetersizlik duygusu için lise ve altı eğitim ortalamasının ($x = 2,79, ss = ,57$) üniversite ve üstü eğitim ortalamasından ($x = 2,64, ss = ,61$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = 2,02, p < 0,05$). Saldırganlık için ise benzer şekilde lise ve altı eğitim ortalamasının ($x = 2,99, ss = ,61$) üniversite ve üstü eğitim ortalamasından ($x = 2,70, ss = ,55$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = 4,18, p < 0,05$).

Aile ve kişisel/sosyal yaşantı ile saldırganlık arasında yetersizlik duygusunun aracı rolü tespit edilememiştir. Çocukluk yaşantıları ve saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun aracı rolünü incelemek amacıyla yapılan analiz sonucunda Şekil 1’de verilen değerler elde edilmiştir.

Şekil 1: Aracılık Modeli Bulguları

Şekil 1’de görüldüğü gibi okul yaşantılarının hem yetersizlik duygusu ($\beta = -0,20, p < 0,05$) hem de saldırganlık ($\beta = -0,10, p < 0,05$) üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Yetersizlik duygusu da saldırganlığı ($\beta = 0,37, p < 0,05$) anlamlı olarak etkilemektedir. Sıfır değeri % 95 güven aralığının alt ve üst sınırları arasında yer almadığından (Preacher & Hayes, 2008) (bkz. Tablo 4), okul yaşantısı ile saldırganlık arasındaki ilişkide yetersizlik duygusunun aracı bir etkisinin olduğu ifade edilebilir. Bu model saldırganlıktaki varyansın % 8’ini açıklamaktadır.

Tablo 4: Aracılık Modeli Etkiler

Okul Yaşantısı ▼ Saldırganlık	β	SE	t	P	LLCI-ULCI
Doğrudan Etki	-0,10	,04	-2,93	,00	[-,1734]- [-,0340]
Dolaylı Etki	,07	-	-	-	[-,1188]- [-,0326]
Toplam Etki	-0,18	,04	-4,87	,00	[-,2466]- [-,1047]

Tartışma

Bu çalışmada çocukluk yaşantılarının saldırganlık üzerindeki etkisinde yetersizlik duygusunun aracı rolünü araştırılmıştır. Aynı zamanda demografik değişkenlere göre çalışmanın değişkenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır.

Araştırmada yetersizlik duygusu ile saldırganlık arasında pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bulgu yetersizlik duygusuna sahip kişilerin zorlukların üstesinden gelebilecek yeterlilik ve güce sahip olmadığı düşüncesi ile diğerlerinden aşağı olduklarını düşündükleri; öfke, umutsuzluk hissettikleri ve bu duyguları saldırgan davranışlarla dışa vurabilecekleri görüşünü desteklemektedir (Adler, 2012; Kern & Watts, 2018; Mosak, 2011; Murdock, 2022). Benzer şekilde, pek çok çalışmada saldırganlık ve yetersizlik duygusu arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir (Chen vd., 2020; Cowan & Mills, 2004; Kızıldaş, 2017). Yetersizlik duygusu ile cesareti kırılan birey, hedefinden vazgeçebilir ya da küçük hedeflerle yetinebilir bu da

bireylerde hayal kırıklığına neden olabilir. Hayal kırıklığı ise saldırganlığın güçlü yordayıcılarından biridir (Dollard vd., 1939'dan akt. Berkowitz, 1989).

Çalışmanın diğer bir bulgusu ise yetersizlik duygusunun çocukluk yaşantıları ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğudur. Yetişkinlikte yetersizlik duygusunun temelinde çocukluktaki travmatik deneyimler, ebeveynlerin ihmal ve otoriter davranışlarının rol oynadığı belirtilmektedir (Adler, 2004; Bilger, 2018; Çobanoğlu, 2020; İnci, 2015; Shulmann, 1962). Çevresi tarafından önemsenmeyen, sevilmeyen ve takdir edilmeyen çocuk kendini diğerleri ile karşılaştırır ve beceriksiz hisseder, başarı duygusu yaşayamaz ve değersiz olduğunu düşünür. Öz güveni azalan birey diğerlerinden aşağı seviyede hissedebilir ve yetersizlik duygusu deneyimleyebilir.

Bu çalışmada, saldırganlık ve çocukluk yaşantıları arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Fiziksel saldırganlık, cinsel taciz gibi eylemleri içeren riskli davranışların yüksek olduğu bireylerde çocukluk çağı travmalarının yüksek olduğu (Eker & Yılmaz, 2016) ve okulda zorbalığa uğrayanların çoğunluğunun yetişkinlikte intikam ve öfke duygularına sahip oldukları belirtilmektedir (Carlisle & Rofes, 2007). Benzer şekilde, çocuklukta yaşanan örseleyici davranışların öfkenin düzeyini ve dışa vurumunu arttırdığı raporlanmıştır (Kulakçı Altınbaş vd., 2016). Çevresini gözlemleyen çocuk/birey, davranışları taklit ettiği ve bilişsel olarak işlediği (Bandura, 1971) için olumsuz yaşantıların tanığı ve mağduru olan çocuk/birey saldırganlığı kendini ifade etme ve sorun çözme biçimi olarak benimseyebilir.

Çalışmada elde edilen diğer bulgu yetersizlik duygusunun cinsiyete göre farklılaşmadığıdır. Bu çalışmanın bulgularına paralel olarak, yapılan pek çok çalışmada yetersizlik duygusunun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı raporlanmıştır (Bilger, 2018; Bozkurt, 2019; Ekşi vd., 2016; Kılıç & Öksüz, 2020). Günümüzde kadınlar yaşamın her alanında eşitliği yakalamaya başlamıştır. LGS ve YKS değerlendirme raporları incelendiğinde kadın ve erkeklerin başarılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir (MEB, 2022; ÖSYM, 2020). Günümüzde, cinsiyet eşitliğine dair farkındalığın artmasının elde edilen bu bulguyu açıklayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda saldırganlık da cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Birçok çalışma bu bulguyu desteklemektedir (Nock vd., 2009; Şimşek, 2017; Yamak vd., 2019). Bunun aksine, bazı çalışmalarda erkeklerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Borroni vd., 2014; Camadan & Yazıcı, 2017; Scharf, 2000). Birçok görüş ise kadınların dolaylı saldırganlığı erkeklerin ise fiziksel saldırganlığı tercih ettiği yönündedir (Björkqvist, 2018; Karataş vd., 2019; Scharf, 2000; Yörük, 2020). Fakat bulunduğumuz çağda her iki cinsiyet için saldırgan davranışlar değil prososyal davranışlar pekiştirildiğinden cinsiyet farklılıkları ortadan kalkmış olabilir.

Çalışmamızda çocukluk yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Tektaş (2021) yetişkin kadınlarda cinsel ve duygusal istismar alt boyutlarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu, Doğan ve Yavuz (2020) ise erkeklerin olumlu çocukluk yaşantılarının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Mevcut çalışmanın bulguları ile tutarlı olarak, İnik (2020) çalışmasında çocukluk çağı travmatik yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çocukluktaki travmatik olayları inceleyen çalışmaların aksine kullandığımız ölçek çocukluk yaşantılarını, sosyal ilişkiler bağlamında, cinsiyet ayrımı olmadan tüm çocukların yaşayabileceği ortak sorunlar çerçevesinde ele almıştır. Bu nedenle çalışmamız sonucunda elde edilen bu bulgu literatürden farklılaşmış olabilir.

Lise ve altı eğitim durumuna sahip bireylerin yetersizlik duygusu puanlarının üniversite ve üstü eğitim durumuna sahip bireylerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Birçok çalışmada yetersizlik duygusunun azlığı yüksek eğitim ve olumlu bir kariyer ile ilişkili bulunmuştur

(Akman, 2022; Kolisnyk vd., 2020). Bu çalışmaların aksine, Tripathy (2017) yetersizlik duygusunun akademik başarıya göre farklılaşmadığını bulmuştur. Bu bağlamda bireyler eğitim seviyesi yüksek kişilerle karşılaştırma yaptıklarında daha iyi bir konuma ulaşmak için kendilerini bilgisiz ve değersiz olarak görebilirler ve bu nedenle kendilerini daha aşağıda ve yetersiz hissedebilirler.

Saldırganlığın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde lise ve altı eğitim durumuna sahip bireylerin saldırganlık puanlarının üniversite ve üstü eğitim durumuna sahip bireylerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde, birçok çalışmada eğitim seviyesi arttıkça saldırgan davranışların azaldığı saptanmıştır (Kılıç vd., 2022; Kınıklı, 2021). Çeşitli farklılıklara sahip insanlara eğitim veren üniversitelerde birey, bu insanlarla yaşamayı öğrendikçe bireyin tolerans, farkındalık ve empati düzeyi artmaktadır. Üniversitelerdeki sunum ödevleri, dersler, kurulan arkadaşlıklar, medenice iletişimin takdir görmesi bireyin iletişim becerilerini geliştirmesine ve farklılıklara saygı duymasına neden olmuş olabilir.

Elde edilen aracılık modeli bulgularına göre yetersizlik duygusunun çocukluk yaşantıları alt boyutlarından okul yaşantısı ve saldırganlık arasındaki ilişkide aracı rolü tespit edilmiştir. Buna göre okuldaki olumsuz yaşantıların artması yetersizlik duygusunun yükselmesine ve bu durum da saldırgan davranışların artmasına etki etmektedir. Bu bulgu öğretmenlerinin takdir etmediği, eleştirdiği, akranları ile sağlıklı iletişim kuramayan çocukların yetersizlik duygusu yaşadıkları (Ericson, 1968) ve yetişkinlikte sergilenen saldırganlığın çocukluktaki reddedilme ve aşağılanmadan kaynaklanan yetersizlik duygusu tarafından güdülendiği görüşü ile örtüşmektedir (Ansbacher & Ansbacher, 1956). Bazı çocuklar aile ortamında aşamadığı yetersizlik duygusunu arkadaş ve okul desteği ile aşabilirken bazılarında ise bu duyguyu aşmak için verilen aile desteği okuldaki olumsuz tutumlar nedeniyle faydasız kalabilmektedir. Öğretmenleri ve akranları tarafından küçümsenen çocuk zamanla bunu içselleştirebilir ve kendisini küçümsemeye başlayabilir. Ayrıca takdir edilmeyen ve ödüllendirilmeyen birey değersiz olduğunu, başarılarının anlamlı olmadığını düşünüp çabalamayı bırakabilir. Böylece yetersizlik duygusu artabilir, bu durum önlem alınmazsa yetişkinlikte de devam edebilir ve birey diğerleri üzerinde saldırganlıkla hâkimiyet kurarak yaşadığı güçsüzlük duygusunun üstesinden gelmeye çalışabilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada yetersizlik duygusu ve saldırganlığın eğitim durumuna göre farklılaştığı; çocukluk yaşantıları ve saldırganlık arasında yetersizlik duygusunun aracı bir role sahip olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızın güçlü yönleri şu şekilde sıralanabilir: Çalışmamızda özgün bir konu ele alınmıştır. Örnekleme, 18-68 yaşları arasında farklı kesimlerden ve şehirlerden katılımcılardan olduğundan çeşitlilik sağlanmıştır. Adler'in (2009a) yetersizlik duygusunun sosyal ilişkiler temelinde ele alınması görüşü üzerine çocukluk yaşantılarını sosyal ilişkiler bağlamında ele alan bir ölçek kullanılmıştır. Literatürdeki çoğu çalışma çocukluk yaşantılarını travmalar ekseninde ele almıştır; bizim çalışmamızın ekseninde ise sosyal ilişkiler bulunmakta ve bu şekilde çalışmamız literatüre çeşitlilik kazandırmaktadır. Aynı zamanda, çalışmamızın literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

Çalışmanın yukarıda sıralanan güçlü yönlerinin yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Kullanılan ölçeklerdeki toplam maddeler fazla olduğundan çalışmaya katılan bireylerin ölçekleri rastgele ve dikkatsizce cevaplama riski yüksektir. "Google Forms" üzerinden paylaşılan ölçekler farklı ortamlarda cevaplanabildiğinden çevresel faktörler katılımcıların cevaplarını etkilemiş olabilir. Ölçekler internet aracılığı ile ulaştırıldığından internet kullanmayanlar çalışmaya dâhil olamamıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan Çocukluk

Yaşantıları Ölçeği ile yetişkinlerden çocukluk dönemleri ile ilgili veriler toplanmıştır. Toplanan veriler katılımcıların geçmiş yaşantılarına dayandığı için bireylerin geçmişi yanlı veya yanlış hatırlama riski de bu çalışmanın diğer bir sınırlılığıdır. Bunlara ek olarak, katılımcıların yaş aralığının geniş olması ileride yapılacak olan çalışmalarda analizlerin farklı yaş gruplarında tekrarlanmasını gerektirmektedir çünkü 18 yaşında bir bireyin çocukluğunu hatırlaması ile 50-60 yaşındaki bir bireyin çocukluğunu hatırlaması aynı olamaz.

İleride bu konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara demografik bilgi formuna meslek, gelir düzeyi gibi demografik bilgileri eklemeleri ve görüşmeler yaparak çocukluk yaşantılarını derinlemesine ele alınmaları tavsiye edilmektedir.

Çalışma sonucunda, yetersizlik duygusunu çocukluk yaşantılarının da etkileyebileceği görülmüştür. Bu nedenle, çocukların eğitim ve gelişimine önem verilmesi elzemdir. Bu bağlamda okullarda bu konuda veliler ve öğretmenler için eğitimler artırılabilir. Öğretmenlerin çocuklara yeteneklerine göre sorumluluklar vermeleri öğrencilerin görevi yerine getirirken zevk almalarına ve sonucunda başarı hissi ve sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Lise ve altı eğitime sahip bireylerin üniversite eğitime sahip bireylerden daha yüksek yetersizlik ve saldırganlık puanı elde ettikleri görülmüştür. Çocuklukta telafi edilemeyen yetersizlik duygusunun ileri eğitim düzeylerinde telafi edilebileceği olasılığı dikkate alınıp öğrencilerin yeteneklerini keşfedebilmeleri, iletişim becerilerini geliştirebilmeleri için eğitimler verilmesi ve kurslarla öğrencilerin desteklenmesi önerilebilir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Bu araştırma için gerekli etik kurul izni, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunun 28.10.2021'de gerçekleştirdiği toplantıda 23 numaralı karar ile alınmıştır. Yazarlar çalışmaya ortak katkı sağlamıştır ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adler, A. (1957). The progress of mankind. *The Journal of Individual Psychology*, 13(1), 9-13.
- Adler, A. (2004/1985). *Yaşamın anlam ve amacı*. (Çev: K. Şipal), Say Yayınları.
- Adler, A. (2008/1912). *Nevroz sorunları*. (Çev: A. Kılıçoğlu), Say Yayınları.
- Adler, A. (2009a/1918). *Bireysel psikoloji*. (Çev: A. Kılıçoğlu), Say Yayınları.
- Adler, A. (2009b/1927). *İnsanı tanıma sanatı*. (Çev: K. Şipal), Say Yayınları.
- Akdoğan, R. & Ceyhan, E. (2014a). Adleryen grupla psikolojik danışmanın yetersizlik duygusu ve psikolojik belirtiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 280-293.
- Akdoğan, R. & Ceyhan, E. (2014b). Üniversite öğrencileri için yetersizlik duygusu ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(41), 117-128.
- Akman, A. (2022). Yetersizlik duygusunun kariyer geleceğine etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 121-135.
- Algül, A., Ateş, M. A., Gülsün, M., Doruk, A., Semiz, Ü. B., Başoğlu, C., Ebrinç, S., Çetin, M. (2009). Antisosyal kişilik bozukluğu olgularında kendini yaralama davranışının saldırganlık, çocukluk çağı travmaları ve dissosiyasyon ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 278-285.

- Anda, R. F., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Chapman, D., Edwards, V. J., Dube, S. R., Williamson, D. F. (2002). Adverse childhood experiences, alcoholic parents, and later risk of alcoholism and depression. *Psychiatric Services*, 53(8), 1001-1009.
- Ansbacher, H. L. & Ansbacher, R. R. (1956). *The individual psychology of Alfred Adler*. Basic Books.
- Bahtiyar, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinde mükemmeliyetçilik özellikleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ballard, M. E., Rattley, K. T., Fleming, W. C., Kidder-Ashley, P. (2004). School aggression and dispositional aggression among middle school boys. *Research in Middle Level Education Online*, 27(1), 1-11.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. General Learning Press.
- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. *Psychological Bulletin*, 106(1), 59-73.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., Çağlayan Dinçer, F. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research*, (26), 13-26.
- Bilger, H. (2018). *Üniversite öğrencilerindeki yetersizlik duygularıyla öğrencilerin anne babalarına bağlanmaları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Björkqvist, K. (2018). Gender differences in aggression. *Current Opinion in Psychology*, (19), 39-42.
- Borroni, S., Somma, A., Andershed, H., Maffei, C., Fossati, A. (2014). Psychopathy dimensions, big five traits, and dispositional aggression in adolescence: Issues of gender consistency. *Personality and Individual Differences*, 66, 199-203.
- Bozkurt, R. M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ile yakın ilişkilerdeki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buss, A. H. & Perry, M. (1992). Saldırganlık anketi. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi*, 63(3), 452-459.
- Camadan, F. & Yazıcı, H. (2017). Üniversite öğrencilerinde gözlenen saldırganlık eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 225-234.
- Carlisle, N. & Rofes, E. (2007). School bullying: Do adult survivors perceive long-term effects? *Traumatology*, 13(1), 16-26.
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J., Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217-225.
- Chen, E., Langer, D. A., Raphaelson, Y. E., Matthews, K. A. (2004). Socioeconomic status and health in adolescents: The role of stress interpretations. *Child Development*, 75(4), 1039-1052.
- Cowan, G. & Mills, R. D. (2004). Personal inadequacy and intimacy predictors of men's hostility toward women. *Sex Roles*, 51(1), 67-78.
- Çelikkaleli, Ö., Balcı, F. A., Çapri, B., Büte, M. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri üzerine görüşleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 625-636.

- Çetinkaya Yıldız, E. & Sümer, Z. (2010). Saldırgan davranışlarını yordamada çevresel risk, çevresel güvenlik ve okul iklimi algısı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(34), 161-173.
- Çimşir, E. & Akdoğan, R. (2019). Yalnızlık ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkide kendini saklamanın aracı rolü. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 111-128.
- Çobanoğlu, A. N. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile mükemmeliyetçilik ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Damon, W. (2003). Dominance, sexism, and inadequacy: Testing a compensatory conceptualization in a sample of heterosexual men involved in SM. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 14(4), 25-45.
- Demirtaş Madran, H. A. (2012). Buss-Perry saldırganlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- Doğan, T. & Yavuz, K. (2020). Yetişkinlerde psikolojik sağlamlık, olumlu çocukluk deneyimleri ve algılanan mutluluk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(1), 312-330.
- Eker, İ. & Yılmaz, B. (2016). Risk alma davranışı: Çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı temelinde bir değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 27-36.
- Ekşi, H., Sevim, E., Kurt, B. (2016). Psikolojik doğum sırası ile yetersizlik duygusunun yetişkin bağlanma stillerini yordama düzeyinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3), 1054-1065.
- Ericson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Gibb, S. J., Fergusson, D. M., Horwood, L. J. (2012). Childhood family income and life outcomes in adulthood: Findings from a 30-year longitudinal study in New Zealand. *Social Science & Medicine*, 74(12), 1979-1986.
- Goleman, D. (1996). Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ. *Learning*, 24(6), 49-50.
- Gündüz, A. & Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 424-435.
- Gündüz, A., Yaşar, A. B., Gündoğmuş, İ., Savran, C., Konuk, E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 68-75.
- Harland, P., Reijneveld, S. A., Brugman, E., Verloove-Vanhorick, S. P., Verhulst, F. C. (2002). Family factors and life events as risk factors for behavioral and emotional problems in children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 11(4), 176-184.
- Hayes, A. F., Preacher, K. J. (2013). Conditional process modeling: Using structural equation modeling to examine contingent causal processes. G. R. Hancock, R. O. Mueller (Ed.), *Structural Equation Modeling: A Second Course* içinde (219-266. ss.), IAP Information Age Publishing.
- Huesmann, L. R., Eron, L. D., Lefkowitz, M. M., Walder, L. O. (1984). The stability of aggression over time and generations. *Developmental Psychology*, 20(6), 1120-1134.

- İnci, S. B. (2015). *Esrar bağımlılarında algılanan ebeveyn kabul reddinin, psikolojik uyumları ve yetişkinlikteki yakın ilişkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İnik, A. (2020). *Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkinlik dönemi özgüven ve yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karataş, Z. (2008). Lise öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 277-294.
- Karataş, Z., Yavuzer, Y., Gündoğdu, R. (2019). Beliren yetişkinlikte saldırganlık: Kişisel ve ailesel risk faktörleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 61-85.
- Karslı, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde saldırganlık ve dindarlık ilişkisi. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(1), 305-338.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Kern, C. W. & Watts, R. E. (2018). Adlerian counseling. *TCA Journal*, 21(1), 85-96.
- Kılıç, M., Yağcı, F., Polat, Z. (2022). İşitme kayıplı yetişkinlerde sosyal kaygı ve saldırganlık arasındaki ilişkinin araştırılması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 9(2), 344-361.
- Kılıç, S. & Öksüz, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin yetersizlik duygusu ile genel aidiyet düzeyleri arasındaki ilişki. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 216-225.
- Kınıklı, E. N. (2021). *Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının aile bütünlük duygusu ve saldırganlık davranışı ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kızıltaş, A. (2017). Üniversite öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin yetersizlik duyguları açısından incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (8), 25-35.
- Kiraz, S. (2015). “Hayvan”da ve “insan”da saldırganlık üzerine psikolojik ve felsefi bir inceleme. *Felsefi ve Sosyal Bilimler Dergisi (FLSF)*, (19), 119-136.
- Kokko, K. & Pulkkinen, L. (2005). Stability of aggressive behavior from childhood to middle age in women and men. *Aggressive Behavior*, 31(5), 485-497.
- Kokko, K., Pulkkinen, L., Huesmann, L. R., Dubow, E. F., Boxer, P. (2009). Intensity of aggression in childhood as a predictor of different forms of adult aggression: A two-country (Finland and United States) analysis. *Journal of Research on Adolescence*, 19(1), 9-34.
- Kolisnyk, L., Čekrljia, Đ., Kalagurka, B. (2020). Peculiarities of superiority and inferiority complexes of Ukrainians. *Mental Health: Global Challenges Journal*, 3(2), 38-38.
- Köksal, F. (1991). *Denetim odağı ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kulakçı Altınbaş, H., Korkmaz Aslan, G., Kuzlu Ayyıldız, T., Ayoğlu, F. N., Veren, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin çocukluk döneminde yaşadıkları örseleyici davranışların öfke durumları üzerine etkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 518-524.

- Kupersmidt, J. B. & Coie, J. D. (1990). Preadolescent peer status, aggression, and school adjustment as predictors of externalizing problems in adolescence. *Child Development*, 61(5), 1350-1362.
- Lund, R., Nielsen, K. K., Hansen, D. H., Kriegbaum, M., Molbo, D., Due, P., Christensen, U. (2009). Exposure to bullying at school and depression in adulthood: A study of Danish men born in 1953. *The European Journal of Public Health*, 19(1), 111-116.
- Manap, A. (2015). Çocukluk yaşantıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 822-826.
- Miller, G. E. (1994). School violence miniseries impressions and implications. *School Psychology Review*, 23(2), 257-261.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2022, Haziran 30). *Ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezi sınav*.
<https://www.meb.gov.tr/2022-ortaogretim-kurumlarina-iliskin-merkezi-sinav-raporu/haber/26870/tr>
- Mosak, H. H. & Maniacci, M. (2011). Adlerian psychotherapy. R. J. Corsini, D. Wedding (Ed.), *Current Psychotherapies* içinde (67-107. ss.), Brooks/Cole Publishing.
- Mosak, H. H. (1989). Current psychotherapies. R. J. Corsini, D. Wedding (Ed.), *Adlerian Psychotherapy* içinde (65-118. ss.), F. E. Peacock Publishers.
- Murdock, N. L. (2022/1927). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (Çev: F. Akkoyun), Nobel Yayınevi.
- Nesdale, D. & Lambert, A. (2007). Effects of experimentally induced peer-group rejection on children's risk-taking behaviour. *European Journal of Developmental Psychology*, 5(1), 19-38.
- Nock, M. K., Prinstein, M. J., Sterba, S. K. (2009). Revealing the form and function of self-injurious thoughts and behaviors: A real-time ecological assessment study among adolescents and young adults. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(4), 816-827.
- Ögel, K., Tarı, I., Yılmazçetin Eke, C. (2005). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. Yeniden Yayınları.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) (2020, Aralık 5). *2020-YKS değerlendirme raporu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,20698/2020-yks-degerlendirme-raporu.html>
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 130-136.
- Öztürk, N. (2008). *Orta öğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Preacher, K. J. & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.
- Rutter, M. & Quinton, D. (1984). Parental psychiatric disorder: Effects on children. *Psychological Medicine*, 14(4), 853-880.
- Sakı, K. S., Surkan, P. J., Fombonne, E., Chollet, A., Melchior, M. (2015). Childhood friendships and psychological difficulties in young adulthood: An 18-year follow-up study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 24(7), 815-826.

- Santrock, J. W. (2020). *Yaşam boyu gelişim*. (Çev: G. Yüksel), Nobel Akademik Yayıncılık.
- Scharf, S. C. (2000). *Gender differences in adolescent aggression: An analysis of instrumentality vs. Expressiveness*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Michigan: Michigan University.
- Schilling, E. A., Aseltine, R. H., Gore, S. (2007). Adverse childhood experiences and mental health in young adults: A longitudinal survey. *BMC Public Health*, 7(30), 1-10.
- Shulmann, B. H. (1962). The family constellation in personality diagnosis. *Journal of Individual Psychology*, 18(1), 35-47.
- Singer, J. L., Singer, D. G., Rapaczynski, W. S. (1984). Family patterns and television viewing as predictors of children's beliefs and aggression. *Journal of Communication*, 34(2), 73-89.
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Halıcıoğlu, O., Akşit, S. (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Pediatri Arşivi*, 49(1), 47-56.
- Sweeney, T. J. (1989). *Adlerian counseling: A practical approach for a new decade*. Accelerated Development Inc.
- Şimşek, D. E. (2017). *Yetişkin bireylerde çocukluk çağı travmaları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner Derman, M. (2011). *Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki 10-11 yaş çocuklarına uygulanan empati eğitim programının saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tektaş, D. (2021). *Hatay örnekleminde yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının şiddete yönelik tutum, şiddet eğilimi ve saldırganlık üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tripathy, M. (2017). A study on the effect of academic achievement on inferiority-insecurity feeling. *Mediterranean Journal of Basic and Applied Sciences (MJBAS)*, 1(1), 316-327.
- Trochim, W. M. & Donnelly, J. P. (2006). *The research methods knowledge base*. Atomic Day.
- Uzbaş, A. & Topçu, Z. (2010). The prevalence of aggressive and violent behaviors among elementary school students. *Elementary Education Online*, 9(1), 93-105.
- Vuoksima, E., Rose, R. J., Pulkkinen, L., Palviainen, T., Rimfeld, K., Lundström, S., Bartels, M., van Beijsterveldt, C., Hendriks, A., de Zeeuw, E. L., Plomin, R., Lichtenstein, P., Boomsma, D. İ., Kaprio, J. (2021). Higher aggression is related to poorer academic performance in compulsory education. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 62(3), 327-338.
- Wolf, K. C. & Kupchik, A. (2017). School suspensions and adverse experiences in adulthood. *Justice Quarterly*, 34(3), 407-430.
- Yamak, B., İmamoğlu, O., Eliöz, M., Çebi, M., İslamoğlu, İ. (2019). Spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 314-332.
- Yıldız, İ., Temel Mert, Z. T., Akgül Gündoğdu, N. (2021). Ortaokul öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve saldırganlık arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(2), 236-243.
- Yıldız, S. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.

Yörük, S. (2020). Üniversite öğrencilerinde öfke ve saldırganlığı etkileyen duygu ve düşünceler ile ilişkili faktörler. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(3), 561-570.

Zengin, Ö. (2018). *Bilim insanlarının çocukluk yaşantıları ve bilimsel kariyer süreçleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Zulliger, H. (2005/1969). *Çocuklarımızın korkuları*. (Çev: K. Şipal), Cem Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Aggression is learned early in life in the context of negative life events and parental attitudes. It can be stated that childhood experiences are of great importance in examining aggressive behavior. Emotional reactions of parents to their children can affect the emotions that children will feel throughout their lives and the way they express these emotions (Goleman, 1996). Considering that most individuals spend most of their lives at school, the impact of school on people's lives seems very important (Yıldız et al., 2021).

The feeling of inadequacy turns into a sense of self that individual sees as incomplete from others. This negative self-perception causes people to disregard their achievements and abilities, and to attach too much importance to others expectations, ideas and negative evaluations. On the other hand, people who have feelings of inadequacy always have a belief that they can do better, that they cannot succeed, and that they will not do anything well (Demir, 2017).

This study is necessary to take precautions during childhood, to conduct trainings and interviews about the problems that children experience and that may cause feelings of inadequacy and aggression in the future. There have been studies examining the relationship between feelings of inadequacy and aggression, but no studies examining childhood experiences, feelings of inadequacy and aggression were found together. Therefore, this study is expected to fill an important gap in the field.

Of the 291 people participating in the study, 101 were male and 190 were female participants. The age range of the participants was 18-68, the mean age was 27.29, and the age-related standard deviation was 10.97. Childhood Experiences Scale, Buss-Perry Aggression Scale, Sense of Inadequacy Scale and demographic information form were used to collect data. Quantitative analysis techniques were used in the study.

Gender, age and sense of inadequacy have effect on aggression levels. For the sense of inadequacy scores, it was determined that the mean of high school and lower education was significantly higher than the mean of university and higher education. Similarly, for aggression, the mean of high school and below education was found to be significantly higher than the mean of university and higher education. It can be stated that the feeling of inadequacy has a mediating effect on the relationship between school life and aggression. According to the mediation model findings obtained, the feeling of inadequacy has a mediating role in the relationship between school life and aggression. According to this, the increase in negative experiences at school has an effect on the increase in the feeling of inadequacy, which in turn affects the increase in aggressive behaviors. Some children can overcome the feeling of inadequacy that they cannot overcome in the family environment with the support of friends and school, while in others, the family support given to overcome this feeling may be useless due to negative attitudes at school. In addition, an individual who is not appreciated and rewarded may think that he/she is worthless and that his/her achievements are not meaningful. Thus, the feeling of inadequacy may increase, this situation may continue in adulthood if precautions are not taken, and the individual may try to overcome the feeling of powerlessness by dominating others with aggression.

In conclusion, the feeling of inadequacy has a mediating role between childhood experiences and aggression. A negative relationship was found between aggression, inadequacy and childhood experiences. While age, gender and sense of inadequacy significantly predicted aggression; feelings of inadequacy and aggression differ according to educational status.

Based on Adler's (2009) view the feeling of inadequacy is handled on the basis of social relations. Most studies in the literature has dealt with childhood experiences in the axis of traumas, social relations are on the axis of our study, and in this way, our study adds diversity to the literature and fills an important gap in the literature. The study also has some limitations. Since the scales were delivered via the internet, those who did not use the internet could not be included in the study. It is recommended to add demographic information such as occupation and income level to researchers who will work on this subject in the future.